

INFORMÁCIÓK A ZENEBARÁTOKNAK

TUDOD-E?

Kedves Gyerekek és kedves Kollégák!

Az elmúlt években játékos formában megismertük az európai zene legfontosabb stílusjegyeit:

- *Eljutottunk az középkori egyszólamúságtól a reneszánsz homofon és polifon dallamaihoz,*
- *megcsodáltuk a barokk ünnepélyes pompáját, a rokokó díszes melódiáit,*
- *megismertük a klasszikus kor a forma és a tartalomegységét, közérthetőségre törekvését,*
- *magával ragadott bennünket a romantika érzelmektől túláradó, regényes tartalmú, élménydús zenéje.*

A XX. század küszöbén, az 1900-as évek elején eltűnődik az ember: vajon lehet-e még újat mondani a meglévő harmóniarenddel, a hagyományos zenei formákkal?

A válaszuk: IGEN!

Mivel azonban a 20. század zenéjére sokféleség gazdagsága a jellemző, ezért úgy döntöttünk, hogy híres zeneszerzők portréin és művein keresztül villantjuk fel nektek a XX. század zenéjének sokszínűségét.

Azt már előre elmondhatom, hogy nincs egységes stílus, több zenei irányzat él egymás mellett, mint ezt válogatásunk alapján minden bizonnyal ti is észre veszitek.

A bemutatásra kerülő művek:

Szergerj Prokofjev: Péter és a farkas (zenés mese)

Dmitrij Sosztakovics: II. zongoraverseny

Ottorino Respighi: Róma fenyői 1. és 4. tétel

Igor Stravinsky: A tűzmadár (balett)

Maurice Ravel: Bolero

George Gershwin: Rhapsody in Blue (Zongoraverseny)

Leonard Bernstein: West Side Story -zenekari szvit

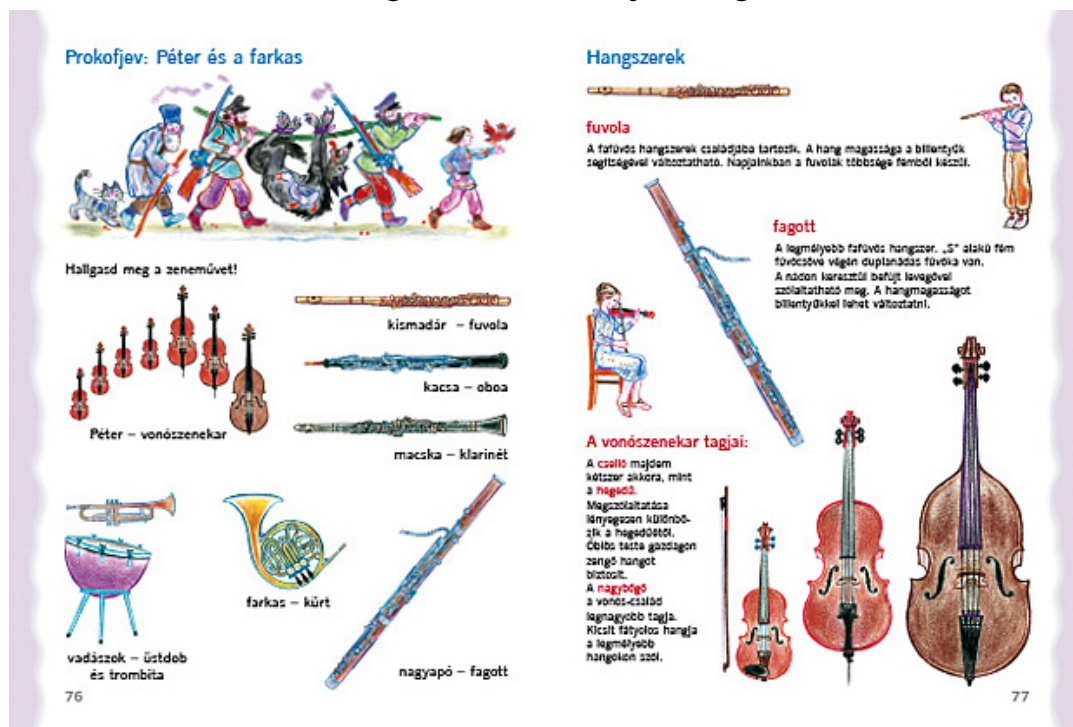
Arthur Honegger: Pacific 231 (Szimfonikus mű)

TUDOD-E?

A VÁLASZOKBÓL LESZNEK A JÁTSSZUNK ZENÉT! KÉRDÉSEI

I.

- *hogy* **Szergej Prokofjev** (1891–1953) orosz származású szovjet zeneszerző és zongoraművész
- *hogy* a **Péter és a farkas** zenés mese szereplőit egy-egy hangszer személyesíti meg: a kismadár témája fuvolán szól, a kacsáé oboán, a macskáé klarinéton, a nagyapóé fagotton, a farkasé három kürtön, Péteré pedig a vonósegyüttesen, míg a vadászok lövéseit az ütőhangszerek szólaltatják meg.

- *hogy* a Prokofjev a **Péter és a farkas** c. művének nemcsak a zenéjét, de a meséjét is Ő írta: *Péter és barátai, a kacska, a kismadár és a macska izgalmas és tanulságos kalandokat élnek át, mire sikerül túljárniuk a gonoszt megtestesítő farkas eszén. Egy hajnalon Péter elcsatangol, hogy kismadár barátja társaságában élvezze a zöldellő rétet. Rövidesen megérkezik egy kiskacsa is a nyitva felejtett kertkapun át, mert meg akar fürdeni a tóban. Felébred a nagyapapa és visszaparancsolja unokáját a kismadár, a kiskacsa és egy, a madárkát kiszemelő macska közeléből, mert túl veszélyes a hely, odatévedhet az erdőből egy farkas. Péter nem fél a farkasoktól. De megjelenik az erdőszélen a farkas, és bekapja a kiskacsát. Megcélozza a fa ágain megbúvó macskát és a kismadarat is. Péter a kulcsra zárt kaput megkerülve visszalopakodik egy faágon át. Megkéri a kismadarat, hogy terelje el a farkas figyelmét, míg ő egy lasszóval foglyul ejti azt. A felbukkanó vadászoknak már nincs is semmi dolguk. A farkast az állatkertbe terelik.*

II.

- *hogy* **Dmitrij Sosztakovics** (1906–1975) orosz származású szovjet zeneszerző és zongoraművész, egyike a 20. század legjelentősebb komponistáinak.
- *hogy* a **2. F-dúr zongoraversenyt** Dmitrij Sosztakovics 1957-ben komponálta fia, Maxim 19. születésnapjára , aki a darabot 1957. május 10-én, a Moszkvai Konzervatóriumban tartott diplomakoncertjén mutatta be.
- *hogy* **Walt Disney** (Ejtsd: *vólt dizni*) animációs filmje – Andersen: A rendíthetetlen ólomkatona c. meséjével Sosztakovicsa II. Zongoraversenyének bevezető tételére készült. (Fantázia 2000 c. DVD)

III.

- *hogy* **Ottorino Respighi** (Ejtsd: *reszpigi*) (1879 –1936) olasz zeneszerző, zenetudós, karmester.
- hogy* a zeneszerző Róma szerelmeseként három Rómában játszódó zenekari művet írt: Róma kútjai, **Róma fenyői**, Római ünnepek.
- *hogy* mindegyik műhöz szöveges ismertető is tartozik és mindegyik 4 tétel.
- *hogy* A **Róma fenyőiben** a zeneszerző az olasz főváros különböző helyein álló fenyőfákra vonatkozó történetet álmódott meg:

1.tétel: A Villa Borghese (Ejtsd: *villa borgézé*) (Játszótér) fenyői

„Gyermekek játszadoznak a Villa Borghese fenyvesében: körtáncot járnak, katonásdit és csatákat játszanak, akárcsak az alkonyi fecskék, megrészegülnek önnön lármájuktól, és elfutnak. A szín váratlanul megváltozik...”

4. tétel: A Via Appia fenyői

„Ködös hajnal a Via Appián. A tragikus tájat magányos fenyőfák őrzik. Homályosan, szünet nélkül, megszámlálhatatlan lépés zaja hallatszik. A költő képzeletében régi dicsőségek látomása tűnik fel: trombiták harsannak, és a nemrég felkelt nap ragyogásában egy konzul hadserege nyomul a Szent Úton a Capitolium diadalmas orma felé.”

IV.

– *hogy Igor Sztravinszkij* művésznevén: **Igor Stravinsky** (Ejtsd: Sztravinszki) (1882 –1971) orosz zeneszerző, akinek egyik leghíresebb műve a **Tűzmadár** c. balett.

– *hogy A tűzmadár* egy tündérmese, melynek története:

A halhatatlan gonosz Kascsej elvarázsolt birodalmában lányokat tart fogva, a férfiakat kővé változtatja. Csak addig lehet halhatatlan, amíg lelke, amelyet tojás formájában kosárban őriznek, sértetlen marad. Iván cárevics, miközben a **Tűzmadarat** üldözi, Kascsej elvarázsolt kertjébe téved. Miután megfogja a madarat, egy tollát kéri, majd szabadon engedi.

Ezután találkozik **tizenhárom leánnyal**, egyikbe azonnal szerelmes is lesz. Megtudja, hogy mindannyian hercegnők, akik a zöldkarmú emberevő óriás varázslata alatt élnek, kedveseiket pedig kőszoborrá változtatta. Iván cárevics követi őket az óriás palotájába, ahol az őrt álló szörnyek foglyul ejtik. Amellett őt is kővé változna, eszébe jut a **Tűzmadár** bűvös tolla. Meglengeti és megjelenik a **Tűzmadár**, aki elárulja Kascsej halhatatlanságának titkát. Iván összetöri az életet jelentő tojást, és Kascsej azonnal elpusztul. Varázslatai szertefoszlanak, valamennyi foglya megszabadul. Iván és a hercegnő megtartja kézfogóját, de a többi elvarázsolt is visszanyeri emberi életét.

V.

– *hogy Maurice* (Ejtsd: *morisz*) **Ravel francia zeneszerző** (1875 –1937) legismertebb műve a Bolero (1928) c. balettzene.

– *hogy a Bolero* mérsékelt tempójú, 3/4-es ütemű spanyol tánc is.

– *hogy Ravel* zenekari műve a bolero tánc ritmusára készült, melyben a dallam és a ritmus folyamatosan ismétlődik, változatosságról és fokozásról a hangszerelés gondoskodik. Így válik végül ez a majdnem negyedórás darab monumentálissá, amely a végén, amikor már nem tud tovább dagadni, egy hatalmas fortéban robban fel

VI.

- *hogy* **George Gershwin** (Ejds: dzsórdzs görshvin) (1898–1937) amerikai zeneszerző, zongorista, aki hangversenytermek és az operaszínpad számára írt kompozícióiban a dzsessz és a komolyzene egyé olvasztásán fáradozott. A Kék rapszódia zongorára és zenekarra készült 1924-ben és bemutatója óta a „szimfonikus jazz” mintaképe maradt.
- *hogy* a **Kék rapszódia** magyar címfordítása nem túl szerencsés, mivel a mű eredeti címe nem Blue Rhapsody, hanem hangsúlyozottan **Rhapsody in Blue** (ejds: *rapszodi in blu*), s mivel a kék szín angolul nemcsak színt, hanem egy rossz hangulatot, levertséget is jelent.
- *hogy* a **Rapszódia** a laza szerkezetű hangszeres darabra utal.
- *hogy* Walt Disney egyik animációs filmje – kedves storyval, benne Gershwin
- *hogy* Gershwin a darab indításánál egy „ütős”, hatásos megoldást talált: klarinéton megszólaló, két és fél oktávos **szirénaszerű** glissando-t.

Clarinete en Si
Transcription:
Frasaco-Lalor

RHAPSODY IN BLUE
pour clarinette et piano

George Gershwin
(1898-1937)

Allegro moderato

1. *Pizzicato* *staccato*

2. *Allegro* *Moderato* *trist.*

3. *Pizzicato*

4. *Subito* *ritardando*

VII.

– *hogy* **Leonard Bernstein** (Eljds: *léonárd bernstejn*) (1918 –1990)

amerikai zeneszerző, karmester, zongoraművész.

– *hogy* Leonard Bernstein leghíresebb műve a **West Side Story** (Ejtsd: *vészt szájd sztory*) c. musical, **amely William Shakespeare Rómeó és Júlia** című művén alapszik. Történet a *West Sideon* játszódik New York Cityben (Ejtsd: *sziti*= város) az 1950-es években.

– *hogy* a darab története **New York** (Ejtsd: *nyújork*) **West Side** negyedében játszódik, ahol két egymással rivalizáló banda szeretné megszerezni a környék feletti egyeduralmat. A Rakéták, a második generációs amerikai tinikből álló banda és a Puerto Ricó-i (Ejtsd: *puerto riko*) bevándorló fiatalok bandája, a Cápák közötti feszültség a végsőkéig fokozódott. Mindennaposak az utcai összetűzések, és kitörni készül a bandaháború. A két banda vezetői találkozóra készülnek, ahol megbeszélhetik egy utolsó nagy összecsapás részleteit. A győztes mindent vissz – ez a jelszó. Csakhogy a szerelem beleavatkozik az eseményekbe. A Rakéták egyik alapítója, Tony ugyanis szemet vetett a Cápák vezetője, Bernardo gyönyörű hűgára, Mariára. Szerelmük azonban – akárcsak Rómeó és Júlia történetében – tragédiába torkollik.

– *hogy* a **West Side Story** egy **musical comedy** (=zenés játék), amely a szórakoztató zenés színház újkeletű színpaadi műfaja

– *hogy* a **musical** műfajának megfelelően a mű könnyedebb, fülbemászó dallamai mára már slágerré váltak. Összefonódnak benne a szórakoztató és a komolyzenei elemek, valamint a jazz is képviselteti magát.

– *hogy* a **West Side Story** zenéjéből már két film és **egy négy tételes zenekari szvit készült.**

VIII.

- *hogy* **Arthur Honegger** (Ejsd: ártúr onegger) (1892–1955.) svájci származású francia zeneszerző.
- *hogy* 1923-ban született egyik leggyakrabban játszott zenekari műve, a gőzmozdony hangját és ritmusát utánzó Pacific 231 (Ejsd: peszifik)
- *hogy* a **Pacific 231** cím egy gőzmozdonyra utal, amelynek kerekeinek/tengelyeinek száma: 2-3-1

Pacific 231

- *hogy* a mű öt részből áll:

1. Alapjárat
2. A mozdony indulása
3. Sebesség növelése
4. Vezetés végsebességgel
5. Lassítás és megállás

- *hogy* az 1923-ban publikált partitúra kíséretében Honegger így írta le a mű formáját: „A gép csendes lélegzése nyugalmi állapotban, az indítási erőfeszítés, majd a gyorsulás, a hangulatról a hangulatra való haladás, ahogy egy 300 tonnás vonat száguldozik a sötét éjszakán, 120 mérföldes óránkénti sebességgel.”